

EUROOPA KOHTU OTSUS

12. juuli 1990*

[...]

Kohtuasjas C-188/89,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud House of Lords'i eelotsusetaotlus, millega soovitakse nimetatud kohtus pooleliolevas menetluses järgmiste poolte vahel:

A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E. M. Salloway ja P. Sullivan

ja

British Gas plc, Inglise äriühing,

eelotsust nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamise ning töötingimustega (EÜT 1976, L 39, lk 40) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: koja esimees presidendi ülesannetes Sir Gordon Slynn, kodade esimehed C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler ja M. Zuleeg, kohtunikud G. F. Mancini, R. Joliet, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse and M. Díez de Velasco,

kohtujurist: W. Van Gerven,

kohtusekretär: vanemametnik H. A. Rühl,

olles läbi vaadanud märkused, mille esitasid:

– Fosteri jt nimel James Goudie, QC ja barrister John Cavanagh, keda volitas solicitor Bruce Piper,

– British Gas plc nimel Michael J. Beloff, QC, ja barrister Elizabeth Slade, keda volitas British Gas plc peakontori õigusosakonna juhataja C. E. H. Twiss,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

– Ühendkuningriigi nimel Treasury Solicitor's Department'i ametnik Susan J. Hay, esindajad: barristerid John Laws ja David Pannick,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik Karen Banks,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

kuulanud 15. märtsi 1990. aasta istungil ära Fosteri jt, British Gas plc, Ühendkuningriigi ja komisjoni suulised märkused,

kuulanud 8. mai 1990. aasta istungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

Põhjendused

1. 4. mai 1989. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. mail 1989, esitas House of Lords EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Euroopa Kohtule eelotsuseküsimuse nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning tööttingimustega (EÜT 1976, L 39, lk 40) tõlgendamise kohta.

2. Nimetatud küsimus tekkis British Gas Corporationi (edaspidi „BGC”) endiste naistöötajate A. Fosteri, G. A. H. M. Fulford-Browni, J. Morgani, M. Roby, E. M. Salloway and P. Sullivani (edaspidi „põhikohtuasja apellandid”) ning BGC õiguste ja kohustuste õigusjärglase British Gas plc (edaspidi „põhikohtuasja vastustaja”) kohtuvaidluses, milles käsitletakse nimetatud töötajate vallandamist.

3. Põhikohtuasjas kõne all olevate sündmuste ajal BGC suhtes kehtinud 1972. aasta Gas Acti kohaselt oli BGC seaduse alusel loodud juriidiline isik, kes vastutas Suurbritannia gaasivarustussüsteemi väljaarendamise ja haldamise eest ning kellel oli gaasitarnete monopol.

4. BGC juhtorgani liikmed nimetas ametisse pädev minister. Tal oli ka õigus anda BGC-le üldisi suuniseid riiklike huvidega seotud küsimustes ning juhtimisalaseid juhiseid.

5. BGC oli kohustatud esitama ministrile perioodilisi aruandeid oma ülesannete täitmise, juhtimise ja kavade kohta. Need aruanded edastati parlamendi ülem- ja alamkojale. BGC-l oli 1972. aasta Gas Acti kohaselt ka õigus esitada ministri nõusolekul parlamendile seaduseelnõusid.

6. BGC pidi kahe järjestikuse majandusaasta jooksul oma eelarvet tasakaalus hoidma. Minister võis anda BGC-le korralduse maksta riigile teatavaid summasid või teha eraldisi konkreetseteks otstarveteks.

7. BGC erastati 1986. aasta Gas Acti alusel. Erastamise tulemusena asutati põhikohtuasja vastustaja British Gas plc, kellele läksid 24. augustil 1986 üle kõik BGC õigused ja kohustused.

8. BGC saatis põhikohtuasja apellandid ajavahemikul 27. detsembrist 1985 kuni 22. juulini 1986 pensionile, kuna nad said 60-aastaseks. Selline töösuhte lõpetamine oli kooskõlas BGC üldise poliitikaga, mille kohaselt lõpetati töötajaga töösuhe, kui ta jõudis Briti seaduste kohaselt riikliku pensioni saamiseks nõutavasse ikka, milleks oli naiste puhul 60 ja meeste puhul 65 aastat.

9. Põhikohtuasja apellandid, kes soovisid töötamist jätkata, nõudsid Briti kohtutes kahju hüvitamist, väites, et nendega töösuhte lõpetamine oli vastuolus direktiivi 76/207/EMÜ artikli 5 lõikega 1. See säte on sõnastatud järgmiselt: „Võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamine töötingimuste, sealhulgas vallandamist reguleerivate tingimuste suhtes tähendab, et meestele ja naistele tagatakse samad tingimused ilma soolise diskrimineerimiseta.”

10. House of Lords'i eelotsusetaotluse kohaselt on põhikohtuasja pooled üksmeelel selles, et Euroopa Kohtu 26. veebruari 1986. aasta otsuse (kohtuasi 152/84: *Marshall v Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority* (EKL 1986, lk 723) kohaselt olid vallandamised vastuolus direktiivi 76/207/EMÜ artikli 5 lõikega 1. Nad on üksmeelel ka selles, et vallandamised ei olnud vastuolus põhikohtuasjas kõne all olevate sündmuste ajal kehtinud Briti õigusaktidega ning House of Lordsi varasemate otsuste kohaselt ei saa neid õigusakte tõlgendada direktiiviga 76/207/EMÜ kooskõlas oleval viisil. Pooled vaidlevad selle üle, kas BGC vastu saab tugineda direktiivi artikli 5 lõikele 1.

11. Tekkinud olukorras peatas House of Lords menetluse ning esitas Euroopa Kohtule järgmise eelotsuseküsimuse:

„Kas BGC oli (põhikohtuasjas kõne all olevate sündmuste toimumise ajal) selline isik, kelle vastu apellantidel on õigus Inglise kohtutes tugineda otse nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivile 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamise ning töötingimustega, ning nõuda kahju hüvitamist, kuna BGC vallandamispoliitika oli direktiiviga vastuolus?”

12. Täpsemad andmed põhikohtuasja faktiliste asjaolude, asjaomaste ühenduse õigusaktide, menetluse käigu ning Euroopa Kohtule esitatud kirjalike märkuste kohta on esitatud kohtuistungis ettekandes ning edaspidi mainitakse või käsitletakse neid niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste seisukohast.

Euroopa Kohtu pädevus

13. Enne House of Lords'i esitatud küsimuse läbivaatamist tuleb esiteks märkida, et Ühendkuningriigi väitel ei ole Euroopa Kohus pädev otsustama, kas siseriikliku õigussüsteemi kontekstis saab direktiivi sätetele tugineda sellise isiku vastu, nagu BGC, vaid seda peavad tegema siseriiklikud kohtud.

14. Küsimus, mis käsitleb ühenduse institutsioonide poolt vastu võetud meetmete mõju ning eelkõige seda, kas neile meetmetele saab teatud liiki isikute vastu tugineda, eeldab igal juhul institutsioonide poolt vastu võetud meetmeid käsitlevate asutamislepingu artiklite ning antud juhul kõne all oleva ühenduse meetme tõlgendamist.

15. Sellest tulenevalt on Euroopa Kohtu pädevuses teha eelotsus, millega määratakse kindlaks isikute kategooriad, kelle vastu saab direktiivi sätetele tugineda. Siseriiklike kohtute ülesandeks on aga otsustada, kas konkreetne menetlusosaline kuulub mõnda sel viisil määratletud kategooriasse.

Direktiivi sätetele tuginemine BGC sarnase juriidilise isiku vastu

16. Euroopa Kohus on korduvalt märkinud (vt 19. jaanuari 1982. aasta otsus kohtuasjas 8/81: *Becker v Hauptzollamt Münster-Innenstadt* (EKL 1982, lk. 53, 23.–25. punkt)), et kui ühenduse seadusandja on direktiiviga kohustanud liikmesriike toimima määratud viisil, kahaneks sellise akti tõhusus, kui üksikisikud ei saaks sellele siseriiklikes kohtutes tugineda ning kui siseriiklikud kohtud ei saaks seda ühenduse õiguse osana arvesse võtta. Sellest tuleneb, et liikmesriik, kes ei ole ettenähtud tähtaja jooksul direktiiviga ette nähtud rakendusmeetmeid võtnud, ei saa vaidluses üksikisikuga tugineda sellele, et ta ei ole direktiiviga ette nähtud kohustusi täitnud. Kõikidel juhtudel, kus direktiivi sätete sisu paistab olevat tingimusteta ja piisavalt täpne, võib rakendusmeetmete tähtaegsel kohaldamata jätmisel nendele sätetele tugineda iga siseriikliku õigusnormi vastu, mis ei ole direktiiviga kooskõlas, või juhul, kui direktiivi sätete olemuseks on määratleda eraisikute õigused suhetes riigiga .

Vormindatud: Soome

Vormindatud: Eesti

17. Lisaks märkis Euroopa Kohus 26. veebruari 1986. aasta otsuses (kohtuasi *Marshall*, 49. punkt), et kui isik saab riigi vastu direktiivile tugineda, siis võib ta seda teha olenemata sellest, kas riik tegutseb tööandjana või avaliku võimu kandjana. Mõlemal juhul on vaja vältida olukorda, kus riik saaks kasu oma suutmatusest ühenduse õigusnorme täita.

18. Neid kaalutlusi silmas pidades on Euroopa Kohus korduvalt märkinud, et tingimusteta ja piisavalt täpsetele direktiivi sätetele saab tugineda organisatsioonide või isikute vastu, kes on riigi valitsemise või kontrolli all või kellel on erivolitused, mis on üksikisikute vahelistes suhetes harilikult kohaldatavate sätetega ettenähtust ulatuslikumad.

19. Sellest tulenevalt on Euroopa Kohus leidnud, et direktiivi sätetele saab tugineda maksuhaldurite vastu (eespool nimetatud 19. jaanuari 1982. aasta otsus kohtuasjas 8/81: *Becker* ja 22. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-221/88: *ESTÜ v. Acciaierie e Ferriere Busseni (likvideerimisel)* (EKL1990, lk I-495)), kohalike omavalitsuste vastu (22. juuni 1989. aasta otsus kohtuasjas 103/88: *Fratelli Costanzo v. Comune di Milano* (EKL 1989, lk 1839), põhiseaduse kohaselt sõltumatute avaliku korra ja turvalisuse eest vastutavate organite vastu

(15. mai 1986. aasta otsus kohtuasjas 222/84: *Johnston v. Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary* (EKL 1986, lk 1651) ning riiklike tervishoiuasutuste vastu (eespool nimetatud 26. veebruari 1986. aasta otsus kohtuasjas 152/84: *Marshall*).

20. Eeltoodust tuleneb, et isik, olenemata tema juriidilisest vormist, kes on riigi poolt võetud meetme alusel seatud vastutama avaliku teenuse osutamise eest riigi järelevalve all ning kellel on selleks otstarbeks erivolitused, mis on üksikisikute vahelistes suhetes harilikult kohaldatavate sätetega ettenähtust ulatuslikumad, kuulub igal juhul nende isikute hulka, kelle vastu saab tugineda direktiivi vahetu mõjuga sätetele.

21. Seoses direktiivi 76/207/EMÜ artikli 5 lõike 1 sätetega tuleb märkida, et eespool nimetatud 26. veebruari 1986. aasta otsuses (kohtuasi *Marshall*, 52. punkt) leidis Euroopa Kohus, et nimetatud säte on tingimusetu ja piisavalt täpne, et üksikisikud saaksid sellele tugineda ja siseriiklikud kohtud saaksid seda kohaldada.

22. Seepärast tuleb House of Lordsi esitatud küsimusele vastata, et nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ artikli 5 lõikele 1 tuginedes võib nõuda kahju hüvitamist isikult, olenemata tema juriidilisest vormist, kes on riigi poolt võetud meetme alusel seatud vastutama avaliku teenuse osutamise eest riigi järelevalve all ning kellel on selleks otstarbeks erivolitused, mis on üksikisikute vahelistes suhetes harilikult kohaldatavate sätetega ettenähtust ulatuslikumad.

Kohtukulud

23. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Ühendkuningriigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS,

vastuseks House of Lordsi 4. mai 1989. aasta otsusega esitatud eelotsuseküsimusele otsustab:

Nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega artikli 5 lõikele 1 tuginedes võib nõuda kahju hüvitamist isikult, olenemata tema juriidilisest vormist, kes on riigi poolt võetud meetme alusel seatud

Vormindatud: Soome

vastutama avaliku teenuse osutamise eest riigi järelevalve all ning kellel on selleks otstarbeks erivolitused, mis on üksikisikute vahelistes suhetes harilikult kohaldatavate sätetega ettenähtust ulatuslikumad.

Slynn

Kakouris

Schockweiler

Zuleeg

Mancini

Joliet

O'Higgins

Moitinho de Almeida
Velasco

Rodríguez Iglesias

Grévisse

Díez de

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 12. juulil 1990 Luxembourgis.

Kohtusekretär

Koja esimees presidendi ülesannetes

J.-G. Giraud

G. Slynn